

УДК 81'44 (811.161.2 + 811.111): 81'373
DOI: 10.36550/2522-4077-2022-1-202-140-146

ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ КОНЦЕПТУЛЬНОГО ПОЛЯ MARRIAGE У БРИТАНСЬКІЙ КАРТИНІ СВІТУ

Надія ІВАНЕНКО (Кропивницький, Україна)

ORCID: 0000-0001-9570-3320
e-mail: naviva2000@yahoo.com

ІВАНЕНКО Надія. ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ КОНЦЕПТУЛЬНОГО ПОЛЯ MARRIAGE У БРИТАНСЬКІЙ КАРТИНІ СВІТУ.

У статті досліджуються фразеологічні одиниці концептуального поля MARRIAGE у британській картині світу. Аналізуються лексико-семантичні особливості англійських фразеологічних одиниць на позначення цього концепту, що дозволяє більш глибоко і змістовніше вивчити сам концепт, систематизувати уявлення британців про задане поняття у контексті ментально-структурної моделі суспільства.

Ключові слова: фразеологічні одиниці, концептуальне поле, концепт, лексичні особливості, семантичні особливості, картина світу, поняття.

IVANENKO Nadiya. PHRASEOLOGICAL UNITS OF THE CONCEPTUAL FIELD MARRIAGE IN THE BRITISH PICTURE OF THE WORLD.

The article investigates the phraseological units of the conceptual field MARRIAGE in the British picture of the world. The lexical and semantic features of English phraseological units to denote the above-mentioned concept are analyzed, which allows to study the concept more deeply and meaningfully, to systematize the British idea of this concept in the context of mental-structural model of society. Phraseologisms serve as a means of the most optimal verbalization of concepts, as the concepts contain specifically associative and emotional-evaluative features of the object under study. The concept is a kind of culture center in the mental world of person. Concepts carry important cultural information about the world system, because different nations perceive this world differently. Concept is a mental entity that can be used to obtain information about a nation, in particular its worldview. It is a mental prototype, the idea of the concept and the concept itself. It is characterized by a dual essence: mental and linguistic. It is an ideal image that embodies the culturally conditioned ideas of the speaker about the world and has a name in the language. Thus, concepts represent the world in the mind, forming a conceptual system, and the signs of human language encode in words the meaning of this system. The lack of a single definition is due to the fact that the concept has a complex, multidimensional structure, which includes, in addition to the conceptual framework, socio-psycho-cultural part, which is not so much thought by the native speaker, but experienced by him. It includes associations, emotions, evaluations, national images and connotations inherent in this culture.

Keywords: phraseological units, conceptual field, concept, lexical features, semantic features, picture of the world, concept.

Постановка проблеми. Розвиток лінгвістики на сучасному етапі пропагує дослідження мови у тісному зв'язку зі свідомістю, мисленням, культурою носіїв мови та мовної спільноти чи етнокультури, до якої вони належить. Культура – суттєва ознака людини та суспільства, вона проявляється по-різному в різних сферах життя народу (матеріальній, економічній, духовній, політичній тощо). В той же час важливе місце в житті людини і суспільства займає мова, яка є і однією з форм існування культури, і культурною пам'яттю народу. Тож абсолютно закономірними здаються виникнення і досить швидкий розвиток наукових дисциплін, які вивчають взаємозв'язок мови і культури: етнолінгвістика, лінгвокультурологія, лінгвофольклористика, етнодіалектологія тощо. В руслі цих нових лінгвістичних

напрянків проводяться різноманітні дослідження культурно-етнічних компонентів мови, мовної особистості, мовних стереотипів, ведуться дискусії щодо розмежування мовної та концептуальної картин світу.

Проблематика аналізу концептів у лінгвістиці запозичена із філософської царини. Концепту притаманна культурна конотація, що є способом втілення культури в мовний знак. «Культурна конотація – це основне поняття лінгвокультурології, інтерпретація денотативного аспекту навчання в категоріях культури» (Слухай, 2011: 214). А.М. Приходько вважає, що основа концепту – це поняття, однак концепт не є основою поняття (Приходько, 2011: 54).

Англійська мова багата на фразеологізми. Вони відображають історію народу, цінності різних епох, побут та мислення. Питанням фразеології займалися такі видатні вчені як Г. Б. Антрушина, Д. І. Квеселевич, А.В. Кунін та інші. Науковці приділяють багато уваги семантичним та синтаксичним особливостям фразеологічних одиниць, різним підходам до їх опису і класифікації, їхнім функціям в мовленні та культурологічному аспекту. Думки щодо того, як слід окреслити, класифікувати, описати та проаналізувати поняття «фразеологія» розходяться. Більшість дослідників сьогодні визнають основним семантичний критерій виділення фразеологізмів із вільних груп слів і базують свої дослідження в галузі фразеології на визначенні фразеологічної одиниці, запропонованому професором А. В. Куніним. За ним фразеологічна одиниця – це стійка група слів, що характеризується повністю або частково переданим значенням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогоднішній день лінгвістична наука характеризується комплексним підходом до аналізу об'єктів дійсності, це зумовлено інтенсифікацією інтеграції різноманітних областей знань – від семантики до лінгвокультурології як прагматичної дисципліни (Апресян, 1995: 37-66). Мова та суспільство постійно взаємодіють та впливають одне на одного. Мова є складовою частиною культури та її найважливішим сховищем колективного досвіду (Карасик, 2001). Природа стосунків між думкою та мовою цікавить людство ще з давніх часів. У рамках сучасної лінгвістики ця ідея найчастіше асоціюється з працями філософа Е. Сапіра та Б.Л. Уорфа. Гіпотеза філософів Сапіра-Уорфа складається з двох частин: з лінгвістичного детермінізму, а саме (ідея про те, що мова детермінує нелінгвістичну думку) та лінгвістичну відносність (ідея про те, що носії різних мов думають по-різному). На сучасному етапі розвитку лінгвістики, більшість науковців дотримуються «слабкої» версії цієї теорії, за якою мова лише певним чином впливає на деякі когнітивні процеси. Д. Каплан наголошував на важливості мовного фактору щодо формування процесу мислення: «Нам вдається мислити про речі, що існують у світі не лише як ментальний залишок від нашого досвіду, але також субститутивно, завдяки символічним здобуткам, які отримуємо через мову... Саме сила вокабуляру дає нам перевагу розуміння над тваринами» (Kaplan, 1989: 604).

Концепт виступає інструментом осягнення глибини людських когнітивних та мовних здібностей, тобто цеглинкою у побудові когнітивних моделей. Така думка переважно є об'єктом східнослов'янських розвідок, якщо брати до уваги початок із праць А. Вежбицької (Вежбицька, 1993). А. Вежбицька є представником логіко – понятійного підходу, та вважає, що концепти слід розглядати як інструмент пізнання зовнішньої дійсності, що можуть бути описані засобами мови. На думку дослідниці, концепти це ментальні файли, в яких ми зберігаємо інформацію, що стосується референта концепту. Концепти можуть надати стереотипи, визначити нашу поведінку, вони категоризують дійсність, інколи є складовими думок, а за словами

Н. Д. Арутюнової – є «поняттями життєвої філософії», «узагальненими аналогами світоглядних термінів» (Арутюнова, 1999: 3-6).

На рубежі ХХ – ХХІ століть відбувається все більша психологізація концепту і зміна його традиційної логічної складової. У працях Д. С. Лихачова ми спостерігаємо саме психологічний підхід до розуміння концепту, де він застосовується як для окремого носія мови або ж з позиції людської ідеосфери (Лихачев, 1993: 4). До змісту концепту входять: сукупність асоціацій, відтінків, які тісно пов'язані із особистим культурним досвідом носія. Лінгвокультурологія схильна розглядати концепт як «конкретну ідею, фрагмент загальної людської культури, що «живе» в свідомості цілих народів, окремих етносів та соціальних груп» (Голубовська, 2004: 56). Із позиції когнітивної лінгвістики спостерігаємо рух від людини до культури, а саме з позицій лінгвокультурології – від культури до людини.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Поняття духовної цінності, важливих критеріїв є головним у лінгвокогнітивному та лінгвокультурологічному підході. Але обидва ці підходи не є взаємовиключними і їхнє об'єднання сприяє поглибленню когнітивних досліджень. У широкому розумінні концептами можуть виступати як абстрактні сутності так і предмети (В. І. Карасик), а у вузькому – для нього не обов'язковою є наявність візуального прототипу або образу у концепті. А. П. Бабушкін у своїй концепції намагається звести розуміння концепту як пізнання його сем, тобто дослівний компонентний аналіз дає нам змогу дослідити концептуальні аспекти слова, адже у слові фіксуються результати когнітивних зусиль людського розуму (Бабушкін, 1996: 35).

Найбільш обговорювана і найсуперечливіша проблема в галузі фразеології є виокремлення фразеологізмів від інших лексичних одиниць. Завдання розрізнення вільних груп слів і фразеологічних одиниць ускладнюється ще й наявністю великої кількості так званих напівфіксованих або напіввільних груп слів, які також називають нефразеологічними групами слів. Вони схожі на фразеологічні одиниці їх структурною стійкістю, однак у них відсутня семантична єдність та образність.

Формулювання цілей статті. Дослідження культурологічного компонента фразеологічного складу мови дозволяє створити якнайповніше уявлення про національний менталітет, про «дух народу». Отже, аналіз фразеологічних одиниць концептуального поля MARRIAGE дозволить більш глибоко і змістовніше дослідити / вивчити сам концепт, систематизувати уявлення британців про згадане поняття у контексті ментально-структурної моделі суспільства. **Метою** пропонованої розвідки є вивчення лексичних і семантичних особливостей англійських фразеологічних одиниць на позначення концепту MARRIAGE.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фразеологічна картина світу – це та, що утворилася саме в носіїв мови (Кенпу, 2010). Опираючись на сучасні дослідження можемо констатувати, що фразеологічна картина світу – це та частина найвної мовної картини світу, яка описана засобами фразеології, де елементом системи є фразеологічна одиниця, вона може виконувати певні функції в навколишньому світі. Серед дослідників фразеологічної картини світу можна назвати: Н.Ф. Алефіренко, О.А. Корнілова, В.М. Мокієнко, Ю.П. Солодуб та інші. Вони виокремили такі її особливості, як універсальність, національна специфічність, антропоцентричність, експресивність та фрагментарна специфічність. Фразеологізми служать засобом найбільш оптимальної вербалізації концептів, оскільки концепти містять конкретно асоціативні та емоційно-оцінні ознаки досліджуваного об'єкта (Glock, 2010: 118).

У традиційному підході фразеологізми визначаються як групи слів, що передають одне поняття (тоді як у вільних групах слів кожен змістовний компонент означає окреме поняття). Саме ця особливість робить фразеологізми подібними до слів: і слова, і фразеологізми мають семантичну єдність. Разом із тим, слова характеризуються також структурною єдністю, якої фразеологізмам дуже явно не вистачає як сполучення слів.

Наше дослідження фразеологічних засобів репрезентації концепту MARRIAGE здійснювалось на матеріалі тлумачних, фразеологічних та двомовних словників англійської мови. У результаті суцільної вибірки за напрямками знак-смісл, смисл-знак, були виявлені такі групи фразеологізмів:

1) Одиниці, що характеризують стан перебування та стосунки у шлюбі (9 одиниць): *miss one's market* (залишитися в старих дівах), *to be in double harness, familial ties, family bonds, family ties, Darby and Joan, bachelor's wife* (неіснуючий ідеал дружини), *a banquet of Luculus* (одружитися на грошах), *hang up one's hat* (жити в дружини);

2) Одиниці, що характеризують учасників шлюбного союзу (6 одиниць): *lord and master, better half, significant other, help mate, one's old Dutch* (дружина) та *John Thompson's man* (тримати чоловіка під контролем);

3) Одиниці, що характеризують припинення шлюбних стосунків (3 одиниці): *on the rocks, parting of the ways* та *splitsville*;

4) Одиниці, що містять характеристики осіб, що порушують шлюбні норми (10 одиниць): *two-timer, philanderer, womanizer, skirt-chaser, fornicator, heartbreaker, husband-snatcher, ladies' man, Don Juan* та *Casanova*;

5) Одиниці, що характеризують акти, пов'язані з відходом від традиційно прийнятих та законодавчо врегульованих шлюбом стосунків (7 одиниць): *extracurricular activity, carrying on, hanky-panky, playing around, two-timing, easy virtue, loose morals*;

6) Одиниці, що характеризують неодружених осіб (1 одиниця): *band of hope* (стара дівка, що шукає жениха).

Із точки зору співвідношення фразеологізмів, визначеним граматичним класом можна виділити такі типи моделей: 1) Номінативні – з іменником в якості ядра (23 одиниці): *marriage of convenience, double harness, familial ties, family bonds, family ties, happy marriage, horse and carriage, incestuous union, institution of marriage, marriage partner, marriage plans, marriage proposal, marriage relationship, marriage state, marriage vows, married life, matrimonial alliance, matrimonial state, proposal of marriage, a banquet of Luculus, successful marriage, bachelor's wife* та *band of hope*;

2) Дієслівні – з дієсловом (47 одиниць): *ask for somebody's hand in marriage, be happy in one's marriage, be married, be tied up, become husband and wife, become one, bestow in marriage, change condition, change one's condition, drop anchor, enter into marriage, enter marriage, feel married, get hitched, get married, give hand, give in marriage, go to church, have marriage, head to the altar, hitch pass, jump the broom, lead to altar, lead to the altar, make a match, marry off, marry to someone, pair off, plight one's troth, propose marriage, remain married, seal a marriage, settle down, settle down for life, settle down to married life, solemnize a marriage, take a wife, take somebody to one's bosom, take to bosom, take to one's bosom, take to wife, take vows, take wife, tie the knot, walk down aisle, miss one's market* та *ma win somebody's hand in marriage*;

3) Незалежні синтаксичні конструкції (одна одиниця): *alliance by marriage*. Одиниці були вибрані на основі асоціативного принципу та за наявністю семантичних ознак. Саме такі аспекти можуть свідчити про наявність ознак: 1) одна

із лексем, яка є у складі фразеологізму має ознаку приналежності до подружнього стану це дві одиниці: *settle down to married life, enter marriage*; 2) ознака зазвичай присутня в семантичному визначенні фразеологізму (дві одиниці): *plight one's troth – to make a promise of marriage, extracurricular activity – extramarital affair*.

Можемо виділити типи фразеологізмів за ступенем ідеоматизації, вони були класифіковані В. Виноградовим за семантичним принципом (Виноградов, 1977): 1) Фразеологічні зрощення (ідіоми) – вони є нерозкладними та неподільними словосполученнями, значення яких взагалі не залежить від їх лексичного складу (3 одиниці): *Darby and Joan* – любляче подружжя похилого віку, *on the rocks* – в скрутному становищі та *band of hope* — стара дівка, що шукає жениха; 2) Фразеологічні єдності – це семантично неподільні фразеологічні фразеологізми, цілісне значення яких вмотивоване значенням компонентів (2 одиниці): *seal a marriage* – з'єднати вузи та *starter marriage* – ранній невдалий шлюб; 3) Фразеологічні сполучення – це стійкі вислови, зі словами з вільним і фразеологічно-зв'язаним значенням (1 одиниця): *marriage vows* – подружні обітниці.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальшого розвитку в цьому напрямку. Лінгвісти цікавляться перш за все концептами, які найтісніше пов'язані з культурою певного народу. Незважаючи на те, що поняття «концепт» розглядають представники різних напрямів лінгвістики, досі немає універсального визначення. Отже, в лінгвістиці існує велика низка визначення концепту. Основною ознакою, що поєднує всі підходи до визначення даного поняття є те, що він є складовою культури, і завдяки дослідженню концептів можна досягнути культуру інших народів.

Фразеологічний фонд англійської мови виявляє численні засоби, що репрезентують концепт MARRIAGE. За семантичним критерієм вирізняємо шість груп фразеологізмів: 1) стан перебування у шлюбі (*to be in double harness, familial ties, family bonds ma Darby and Joan* тощо); 2) самих учасників шлюбного союзу (*lord and master, better half, significant other* тощо); 3) припинення шлюбних стосунків (*on the rocks, parting of the ways* тощо); 4) порушників шлюбних норм (*two-timer, philanderer, womanizer, skirt-chaser, fornicator* тощо); 5) порушення традиційно прийнятих та законодавчо врегульованих шлюбним союзом стосунків (*carrying on, extracurricular activity, hanky-panky*, тощо); 6) неодружених осіб: (*band of hope*). Щодо граматичного класу, фразеологізми є дієслівними (найчисельніші 66.2%), номінативними (32.4%) та незалежними синтаксичними конструкціями (1.4%).

Результати аналізу концепту MARRIAGE із застосуванням комплексного підходу, відкривають перспективи подальших досліджень концептуалізації і категоризації концептів, а також способів концептуалізації світу на матеріалі різних мов.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Антрушина Г. Б., Афанасьєва О. В., Морозова Н. Н., Лексикология английского языка. – М.: Дрофа, 2001. – 288 с.
2. Апресян Ю.Д. Лексическая семантика. – М.: Языки русской культуры, 1995. – 472 с.
3. Арутюнова, Н.Д. Язык и мир человека. – М.: Языки русской культуры. – 1999. – 896 с.
4. Бабушкин А. П. Типы концептов в лексико-фразеологической семантике языка. – Воронеж: Изд-во Ворон. ун-та, 1996. – 104 с.
5. Вежбицкая А. Семантика, культура и познание: Общечеловеческие понятия в культуроспецифических контекстах. – М., 1993. – Вып. 3. – С. 185–206.
6. Виноградов В. В. Основные понятия русской фразеологии как лингвистической дисциплины / Избранные труды. Лексикология и лексикография. – М.: Наука, 1977. – С. 118–139.
7. Голубовська І. О. Паремії як відбиття ціннісних пріоритетів етнічної спільності (на матеріалі української, російської, англійської та китайської мов) // Мовознавство. – 2004. – № 2–3. – С. 66–74.

8. Карасик В. И. О категориях лингвокультурологии // Языковая личность: проблемы коммуникативной деятельности. – Волгоград, 2001. – С. 3-16.
9. Квеселевич Д. И., Сасіна В. П. Практикум з лексикології сучасної англійської мови: Навч. Посібник. – Вінниця: Нова книга, 2001. – 126 с.
10. Кунин А. В. Курс фразеологии современного английского языка. – М.: Высшая школа, Дубна: Феникс, 1996. – 381 с.
11. Лихачев Д. С. Концептосфера русского языка // Известия РАН. Серия литературы и языка. – 1993. – Т. 52, № 1. – С. 3–9.
12. Приходько А. М. Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики. – Запоріжжя: Прем'єр, 2008. – 332 с.
13. Слухай Н. В. Когнітологія та концептологія в лінгвістичному висвітленні: навчальний посібник / Наталія Слухай, Олена Снитко, Тетяна Вільчинська. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2011. – 367 с.
14. Glock H. J. Concepts, Abilities and Propositions / Hans-Johann Glock // Grazer Philosophische Studien. – 2010. – № 81. – P. 115–134.
15. Kaplan D. Afterthoughts // Themes from Kaplan; [ed. J. Almog, H. Wettstein and J.Perry]. – New York: Oxford University Press, 1989. – P. 565-614.
16. Kenny A. Concepts, Brains, and Behaviour / Anthony Kenny // Grazer Philosophische Studien. – 2010. – Vol. 81, Issue 1. – P. 105–113. 211.

REFERENCES

1. Antrushina G.B., Afanasieva O.V., Morozova N.N. (2001). *Leksykologiya angliyskogo yazyka*. Moskva: Drofa. 288 p.
2. Apresya Yu.D. (1995). *Leksicheskaya semantika*. Moskva: Yasyki russkoy kultury. 1995. – 472 p.
3. Arutiunova, N.D. (1999). *Yazyk i mir cheloveka*. M: Yazyki russkoy kultury. 896 p.
4. Babushkin A.P. (1996). *Tipy konceptov v leksiko-fraseologicheskoy semantike yazyka*. Voronezh. – 104 p.
5. Vezhbitskaya A. (1991). *Semantika, kultura I poznaniye: obshchechelovecheskiye poniatiya v kulturospechefeicheskikh kontekstah*. Moskva. Vyp. 3., 185–206 pp.
6. Vinogradov V.V. (1977). *Osnovniye ponyatiya ruskoy frazeologiyi kak lingvisticheskoi distsipliny*. Izbrannyye Trudy. *Leksikologiya I leksikografiya*. Moskva. 118–139 pp.
7. Golobuvska I. O. (2004). *Paremiyi yak vidbyttya tsinnisnyh prioritetiv etnichnoyi spilnosti (na materialy ukrainskoi, rosiyskoi, angliyskoi ta kytaiskoi mov)*. *Movoznavstvo*. № 2-3, 66–74 pp.
8. Karasyk V.I. (2001). *Okategoriyah lingvokulturologiyi.yazykovaya linnost: problem komunikativnoy deyatelnosti*. Bolgograd, 3-6 pp.
9. Kveseylech D.I., Sasina V.P. (2001). *Praktykum z leksikologiyi suchasnoyi angliyskoyo movi*. Vinnitsya: Nova Knyha. 126 p.
10. Kunin A.V. (1996). *Kurs frazeologiyi sovremennogo angliyskogo yazyka*. Moskva: Vysshaya shkola, Dubna: Feniks, 381 p.
11. Lihachev D.S (1993). *Konceptosfera russkogo yazyka*. *Izvestiya RAN. Seriya litaratury I yazyka*. T. 52, № 1. 3–9 pp.
12. Pryhodko A.M. (2008). *Koncepty I konceptosystemy v kognityvno-dyskursniy paradigm lingvistiki*. Zaporizhzhya: Premier. 332 p.
13. Sluhai N.V. (2011). *Kognitologiya ta kontseptologiya v lingvistychnomu vysvitlenni: navchalnyi posibnik*. Kyiv: Kyivskiy universitet. 367 p.
14. Glock H. J. Concepts, Abilities and Propositions / Hans-Johann Glock // Grazer Philosophische Studien. – 2010. – № 81. – P. 115–134.
15. Kaplan D. Afterthoughts // Themes from Kaplan; [ed. J. Almog, H. Wettstein and J.Perry]. – New York: Oxford University Press, 1989. – P. 565-614.
16. Kenny A. Concepts, Brains, and Behaviour / Anthony Kenny // Grazer Philosophische Studien. – 2010. – Vol. 81, Issue 1. – P. 105–113. 211.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Надія Іваненко – кандидат філологічних наук, доцент кафедри германських мов та методик їхнього навчання факультет української філології, іноземних мов та соціальних комунікацій Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: мовні та концептуальні картини світу, викладання англійської мови як іноземної.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Nadiya Ivanenko – PhD, Associate Professor of the Department of Germanic Languages and Teaching Methodology, Faculty of Ukrainian Philology, Foreign Languages and Social Communications, Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University.

Scientific interests: language and conceptual pictures of the world, teaching English as a foreign language.

УДК 811.161.2

DOI: 10.36550/2522-4077-2022-1-202-146-152

**МОРФОЛОГІЧНА ПАРАДИГМАТИКА
УКРАЇНСЬКИХ ГІДРОНІМІВ ЖІНОЧОГО РОДУ
ПЕРШОЇ ВІДМІНИ ТВЕРДОЇ ГРУПИ**

Катерина КУЧМАК (Кропивницький, Україна)

ORCID: 0000-0002-1921-6309

e-mail: katernakuchmak@ukr.net

КУЧМАК Катерина. МОРФОЛОГІЧНА ПАРАДИГМАТИКА УКРАЇНСЬКИХ ГІДРОНІМІВ ЖІНОЧОГО РОДУ ПЕРШОЇ ВІДМІНИ ТВЕРДОЇ ГРУПИ.

У статті досліджено елементарні парадигматичні класи українських гідронімів жіночого роду першої відміни твердої групи з урахуванням необхідних чинників тощо. Виокремлено 5 елементарних парадигматичних класів жіночого роду першої відміни українських назв водних об'єктів.

Ключові слова: морфологічна парадигматика, відмінювання, елементарний парадигматичний клас, неповна числова парадигма, схема наголосу, чергування приголосних фонем.

KUCHMAK Kateryna. MORPHOLOGICAL PARADIGMATIC OF UKRAINIAN FEMININE HYDRONYMS FIRST DECLINATION OF FIRM GROUP.

The article analyzes the inflectional paradigm of Ukrainian feminine hydronyms, which are declined according to the pattern of the first declination of a firm group because in the process of inflection Ukrainian hydronyms show a number of case features that distinguish them from other nouns. It is identified the main factors influencing the morphological paradigm of Ukrainian hydronyms, as case paradigms of Ukrainian proper names of water bodies are described in fragments, in particular, their specificity in the context of modern linguistics. It defines relevant factors for highlighting the morphological paradigms of the studied hydronyms, such as the nominal type of declination; generic affiliation (labelling category of feminine gender); attribution to the propriative class of hydronyms, respectively - belonging to the category of non-beings; one-type accentuation (fixed emphasis on the basis, fixed emphasis on inflection (except vocal case); the formation of incomplete paradigms (hydronyms are usually distinguished only in the singular); common endings in case forms; the alternation of hard and soft phonemes, pharyngeal and lingual with soft tooth phonemes; it analyzes case inflections of feminine hydronyms of first declination of a firm group in the singular form (-a in the nominative case, -u in the genitive case, -i in the dative case, -y in the accusative case, -ю in the instrumental case, -і in the prepositional case, -o in the vocal case). The author analyzes 5 elementary paradigmatic classes of feminine hydronyms of first declination in the modern Ukrainian literary language taking into account a number of relevant factors: morphological, accentuating, morphonological. The morphological paradigm of hydronyms for the designation of feminine of first declination of a firm group requires a detailed study and systematic description, taking into account modern approaches, extra- and intralingual factors.

Keywords: morphological paradigmatics, declination, elementary paradigmatic class, incomplete numerical paradigm, chart of accent, alternation of consonantal phonemes.

Постановка проблеми. Вивчення іменникової словозміни було предметом зацікавленості на всіх етапах розвитку українського мовознавства. Різні лінгвістичні особливості відмінювання субстантива висвітлювали такі вітчизняні вчені, як І. І. Огієнко, Є. К. Тимченко, Л. А. Булаховський, Ю. В. Шевельов, М. А. Жовтобрюх, С. П. Самійленко, І. І. Ковалик, С. П. Бевзенко, І. К. Кучеренко,